

Online tekstbegrip als nieuwe uitdaging voor het vak Nederlands

Online tekstbegrip is van groot belang en een nieuwe uitdaging voor de docent Nederlands. De afgelopen twee jaar heb ik daar op de HSN-conferenties al met sommigen van u over gesproken (Clemens 2012; Clemens & Walraven 2011). Naast mijn baan als docent Nederlands doe ik sinds twee jaar onderzoek naar online tekstbegrip. Meer informatie hierover vindt u op mijn website: <http://jeroenclemens.nl>.

Zoals we weten, is internet in de huidige netwerkmaatschappij de dominerende technologie voor leren en omgaan met informatie (Leu e.a. 2013). Goed kunnen communiceren op het internet is van levensbelang: in werksituaties, bij leren in en buiten school en in privésituaties (EU High Leven Group of Experts on Literacy 2012; Leu e.a. 2013). Een cruciaal onderdeel van die nieuwe kennis en vaardigheden is het begrijpen van digitale informatie ofwel *online tekstbegrip* (Lankshear & Knobel 2011).

De laatste jaren is uit onderzoek gebleken dat traditioneel tekstbegrip van papieren teksten (offline tekstbegrip) niet meer voldoende is om informatie online te kunnen begrijpen (online tekstbegrip) (Coiro 2011). We weten dat niet alle leerlingen goed zijn in online tekstbegrip. Uit het PISA-onderzoek uit 2009 blijkt bijvoorbeeld dat ongeveer 17% van de leerlingen die een online tekstbegripstoets had gemaakt daar heel zwak in was (OECD 2011). Ook in de eigen onderwijssituatie zien docenten dat leerlingen online teksten vaak niet goed begrijpen of gebruiken. Er is dus een nieuw soort geletterdheid nodig en die verschilt in een aantal opzichten van offline geletterdheid. Ten eerste is nieuwe geletterdheid een steeds meer onderzoekend en zelfgestuurd proces van tekst- en kennisconstructie binnen een steeds veranderende informatieruimte online. Hierbij is het begrijpen van informatie van cruciaal belang. Ten tweede verschillen online teksten sterk van offline teksten. Online teksten zijn niet-lineair, zijn meestal hypertexten, hebben vaak meerdere of onduidelijke auteurs, zijn steeds veranderend, hebben een andere tekststructuur en zijn multimodaal en multimediaal. De kennis van offline tekststructuren en oude leesstrategieën voldoen niet meer. Online tekstbegrip vraagt nieuwe vaardigheden en sommige vaardigheden voor offline tekstbegrip worden belangrijker (Afflerbach & Cho 2010; Coiro 2011; Leu e.a. 2011). Het is daarom van groot belang dat we in het onderwijs aandacht besteden aan online

tekstbegrip (Brand-Gruwel 2012; Coiro 2011; International Reading Association 2009; OECD 2005).

De implementatie van online tekstbegrip in het curriculum is bij uitstek een taak van de docent Nederlands. We zien echter dat er bij Nederlands geen aandacht aan wordt besteed. Dat kan verschillende redenen hebben. In de eindtermen Nederlands en in de toetsen en de Concretisering Referentieniveaus Nederlands is nergens sprake van online tekstbegrip. Het Centraal Schriftelijk Eindexamen is gericht op tekstbegrip, maar alle teksten zijn bewerkte artikelen uit een krant of tijdschrift. In schoolboeken Nederlands komen geen verwijzingen naar online teksten voor. Ook zijn Nederlandse publicaties in vakbladen of in de vakcommunity vrijwel afwezig. Misschien is het ook zo dat we niet goed weten wat online tekstbegrip inhoudt en wat we zouden kunnen doen.

Toch wordt in de media wel veel gesproken over *21st century skills* en informatie- en mediavaardigheden. Maar daarbij is geen aandacht voor online tekstbegrip. En het wordt niet gekoppeld aan taalvaardigheid. Bovendien blijft de plek in het onderwijs onduidelijk. Het maakt het voor ons allemaal nogal verwarrend. Het is dus van belang om te weten waarom we nog niet werken aan online tekstbegrip, wat we zouden kunnen doen en wat wij, docenten Nederlands, nodig hebben om de uitdaging aan te gaan. Dat wil ik in deze workshop bespreken.

Concreet:

1. *online tekstbegrip*: praten over online tekstbegrip als nieuwe vaardigheid en discussiëren over de uitdaging voor de docent Nederlands
2. *belemmeringen en behoeften*: voor de zomervakantie heb ik een eerste proefenquête afgenomen bij 130 docenten Nederlands. Hier wil ik de eerste resultaten van laten zien en met u discussiëren over de vraag wat een docent Nederlands nodig heeft om aandacht te kunnen besteden aan online tekstbegrip
3. *mogelijkheden*: Ik wil ook met u praten over de mogelijkheden die er zijn om online tekstbegrip op te nemen in het curriculum. Er is in het buitenland al enkele ervaringen met nieuwe didactiek voor online tekstbegrip.

Oproep:

Dit cursusjaar wordt het hoofdonderzoek gestart naar belemmeringen en wensen van docenten Nederlands, gekoppeld aan online tekstbegrip. U wordt van harte uitgenodigd om aan te geven dat u belangstelling heeft mee te doen aan dit onderzoek door dit formuliertje in te vullen <http://bit.ly/TSEoUG>.

Referenties

- Aflerbach, P.A. & B.Y. Cho (2010). 'Determining and describing reading strategies: Internet and traditional forms of reading'. In: H.S. Waters & W. Schneider (eds.). New York: The Guilford Press, p. 201-225.
- Brand-Gruwel, S. (2012). *Leren in een digitale wereld: uitdagingen voor het onderwijs*. Heerlen: Open Universiteit.
- Clemens, J. (2012). "Online Tekstbegrip: nieuwe uitdaging voor Nederlands of trouwen met informatievaardigheden?". In: A. Mottart & S. Vanhooren. *Zesentwintigste conferentie Het Schoolvak Nederlands*. Gent: Academia Press, p. 322-326.
- Clemens, J. & A. Walraven (2011). "Aandacht voor digitale geletterdheid: een nieuwe uitdaging voor het onderwijs". In: S. Vanhooren & A. Mottart. *Vijfentwintigste conferentie Het Schoolvak Nederlands*. Gent: Academia Press, p. 33-36.
- Coiro, J.L. (2011). "Predicting Reading Comprehension on the Internet: Contributions of Offline Reading Skills, Online Reading Skills, and Prior Knowledge". In: *Journal of Literacy Research*, jg. 20, nr. 10, p. 1-42.
- EU High Level Group of Experts on Literacy (2012). *Final Report, September 2012*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- International Reading Association (2009). *New literacies and 21st century technologies: a position statement of the International Reading Association*. Online raadpleegbaar op http://www.reading.org/Libraries/position-statements-and-resolutions/ps1067_NewLiteracies21stCentury.pdf.
- Lankshear, C. & M. Knobel (2011). *New Literacies*. London: McGraw Hill Open University Press.
- Leu, D.J., C.K. Kinzer, J.L. Coiro, J. Castek & L.A. Henry (2013). 'New Literacies: A Dual-Level Theory of the Changing Nature of Literacy, Instruction, and Assessment. In: D.E. Alvermann, N.J. Unrau & R.B. Rundell (eds.). *Theoretical Models and Processes of Reading*. International Reading Association, p. 1-32.
- OECD (2011). *PISA 2009 Results: Students On Line*. OECD Publishing, p. 395.